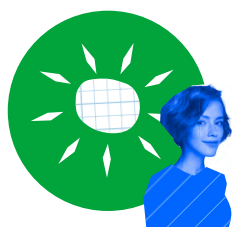

Národní pedagogický institut
České republiky

CHECK-LIST učitele pro úspěšnou práci s heterogenním kolektivem

Modul I

**Vytváření
pozitivního
třídního klimatu**

Modul II

**Realizace
výuky srozumitelné
pro všechny žáky**

Modul III

**Umožnění
různého tempa
a obtížnosti výuky**

Související nástroje NPI ČR pro podporu práce s heterogenními kolektivy

Publikace Desatero úspěšné práce učitele s heterogenní třídou

Check-list učitele pro úspěšnou práci s heterogenním kolektivem

Reflektivní deník aneb cesta učitele k úspěšné práci s heterogenní třídou

Digitální check-list

CHECK-LIST učitele pro úspěšnou práci s heterogenním kolektivem

Co to je Check-list učitele?

Check-list je nástroj, který učitelům a učitelkám **může pomoci při hodnocení vlastní práce v heterogenním kolektivu** s ohledem na principy Desatera zásad práce v heterogenních kolektivech NPI ČR. Umožňuje stanovit si vlastní silné i slabé stránky, na jejichž základě si **lze vytyčit další osobní cíle ve vlastní učitelské praxi**.

Nástroj lze tímto způsobem používat **opakovaně, náhodně** nebo v **pravidelných časových intervalech**. V případě využívání Check-listu doporučujeme pracovat s ním v souladu s publikací Desatero úspěšné práce s heterogenní třídou a Reflektivním deníkem. V nich lze najít jasnější představu o obsahu jednotlivých zásad a také konkrétní tipy na jejich plnění.

Přehled zásad Check-listu s uvedením tematického modulu

M1 = Vytváření pozitivního třídního klimatu

M2 = Realizace výuky srozumitelné pro všechny žáky

M3 = Umožnění různého tempa a obtížnosti výuky

1. **M1:** Učitel dodržuje rutiny a rituály navozující žákům pocit „my“
2. **M2:** Učitel používá ve výuce jednoduchý jazyk s možností vizuální podpory
3. **M1:** Učitel upravuje pracovní prostředí tak, aby umožňovalo otevřené vyučování
4. **M3:** Učitel promyslí a vytváří obsahově gradované úlohy
5. **M2:** Učitel vytváří pestré společné učební situace
6. **M2:** Učitel se ujistí, že si všichni žáci vědí rady po zadání úkolu i v průběhu jeho plnění
7. **M3:** Učitel umožňuje žákům pracovat vlastním tempem
8. **M3:** Učitel ve výuce používá kotvící aktivity pro žáky s rychlejším tempem
9. **M2:** Učitel nastavuje kritéria hodnocení tak, aby mohli žáci zažívat úspěch
10. **M1:** Učitel podporuje žádoucí chování žáků

Jak využívat Check-list ve výuce?

1 Nastavte si reálnou laťku

Doporučujeme věnovat se v jednom období vždy jedné zásadě z vybraného modulu (modul zásady je uveden a barevně zvýrazněn v záhlaví). Nejprve použijte Check-list jako **nástroj pro sebehodnocení**. Určete, do jaké míry zvládáte jednotlivé kroky, které jsou v něm rozepsané a zaznamenávejte si zároveň další související položky do připravených částí dokumentu.

2 Zaměřte se na konkrétní kroky pro práci s heterogenní třídou

Po vyplnění Check-listu jako nástroje sebehodnocení v jednom vybraném kroku se **zaměřte na navazující kroky** vedoucí k naplnění vybrané zásady ve své nejbližší zóně rozvoje.

3 Sledujte reakce žáků

Věnujte čas reflexi. Pozorujte, jak žáci reaguji na **nové pedagogické postupy**, které zavádíte, a **přemýšlejte**, jak často si navrhovaných projevů všímáte.

4 Plánujte další krok

Pokud v Check-listu označíte nějaký krok jako **plně osvojený** a zároveň pozorujete u žáků a žákyň projevy, které **potvrzují dosažení cíle**, znamená to, že jste tento dílčí cíl zvládli. Můžete se posunout k dalšímu kroku. Po vyplnění Check-listu v jednom vybraném kroku se rozhodněte, zda se zaměříte na další zásady **vybraného modulu**, nebo zda budete pracovat na zásadě **jiného modulu** podle aktuálních potřeb žáků a žákyň.

Přejeme úspěšnou a motivující práci s heterogenními kolektivy.

Autoři, tým Společného vzdělávání NPI ČR

Poznámka: Pokud jsou v dokumentu používány pojmy učitel, žák aj., rozumí se tím pedagogická kategorie nebo označení profesní skupiny, tj. žák i žákyně, učitel i učitelka atd. I přes volbu mužského rodu dokument respektuje rovnost pohlaví.

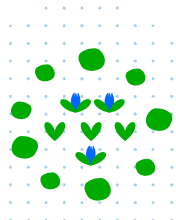
ZÁSADA 1: Učitel dodržuje rutiny a rituály navozující žákům pocit „my“

KROKY vedoucí učitele k naplnění zásady	JISTOTA učitele při plnění jednotlivých kroků	ČETNOST sledování projevů žáků	POZNÁMKA:
1 Učitel v rámci výuky rozpoznává situace, jejichž opakování je ve prospěch většiny žáků (rutinní situace).	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Chování žáků ve výuce je v určitých momentech rutinní. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
2 Učitel v hodině promyšleně opakuje rutinní situace s cílem usnadnit organizaci výuky.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci se pomocí rutinních situací lépe orientují ve výuce. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
3 Učitel promyšleně opakuje rutinní situace s cílem podpořit sounáležitost žáků.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci se aktivně společně zapojují do rutinních situací a zažívají pocit sounáležitosti se svými spolužáky. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
4 Učitel podporuje pozitivní klima ve třídě i realizací třídních rituálů.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci se aktivně společně zapojují do třídních rituálů a zažívají pocit sounáležitosti se svými spolužáky. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	

ZÁSADA 2: Učitel používá ve výuce jednoduchý jazyk s možností vizuální opory

KROKY vedoucí učitele k naplnění zásady	JISTOTA učitele při plnění jednotlivých kroků	ČETNOST sledování projevů žáků	POZNÁMKA:
1 Učitel opakovaně sleduje a ověřuje si, zda žáci rozumějí tomu, co jim sděluje. Žáci reagují na zjišťování učitele, zda rozumějí jeho sdělení.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci reagují na zjišťování učitele, zda rozumí jeho sdělení. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
2 Učitel používá ve výuce jednoduchý jazyk a ověřuje jeho pochopení u žáků.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci sami dávají učiteli najevo, pokud nerozumí jeho sdělení. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
3 Učitel zvyšuje srozumitelnost svého sdělení poskytnutím vizuální opory a ověřuje, jaký má dopad na žáky a jejich porozumění.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci využívají nabízené vizuální podpory učitele. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
4 Učitel využívá dostupných komunikačních kanálů k tomu, aby žákům usnadnil pochopení svého sdělení.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci si vyžadají, v případě nepochopení učitelova sdělení, jiný zavedený způsob předání potřebných informací. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	

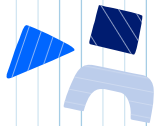
ZÁSADA 3: Učitel upravuje pracovní prostředí tak, aby umožňovalo otevřené vyučování

KROKY vedoucí učitele k naplnění zásady	JISTOTA učitele při plnění jednotlivých kroků	ČETNOST sledování projevů žáků	POZNÁMKA:
1 Učitel nabízí v nezbytných případech žákovi individuální práci na samostatném pracovním místě.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci mohou v nezbytných případech pracovat na odděleném individualizovaném místě. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
2 Učitel zajišťuje stanoviště s volně dostupnými učebními pomůckami.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Pro žáky jsou v průběhu výuky volně dostupné zdroje, které pro svůj proces učení potřebují. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
3 Učitel často umožňuje žákům volbu práce na místě, které je pro jejich práci nejvhodnější.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci mohou opakovaně pracovat na místě, které jim pro splnění zadání nejvíce vyhovuje. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
4 Učitel upravuje prostředí třídy tak, aby umožňovalo flexibilně pracovat s žáky rozdílnými aktivizačními metodami podle jejich potřeb.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci v průběhu výuky zažívají funkční flexibilní způsob výuky, který není negativně ovlivňován uspořádáním prostoru třídy. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	

ZÁSADA 4: Učitel promýšlí a vytváří obsahově gradované úlohy

KROKY vedoucí učitele k naplnění zásady	JISTOTA učitele při plnění jednotlivých kroků	ČETNOST sledování projevů žáků	POZNÁMKA:
1 Učitel respektuje individuální možnosti svých žáků a uvědomuje si zónu jejich nejbližšího vývoje.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci vnímají své individuální možnosti i předpoklady díky podpoře učitele při procesu učení. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
2 Učitel upravuje jednu společnou úlohu se stejným obsahem pro jednotlivé žáky.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci pracují na stejné úloze individuálně upravené podle jejich aktuálních možností. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
3 Učitel zadává zároveň různé úlohy, které se liší svým obsahem zadání.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci pracují na různých úkolech gradované náročnosti s ohledem na jejich aktuální možnosti. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
4 Učitel opakovaně nabízí žákům na výběr úlohy, které jim umožňují odhadovat své schopnosti a držet se v zóně jejich nejbližšího vývoje.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci nepracují stále na stejném společném zadání, ale mají opakovaně možnost adekvátního výběru úloh v aktuální zóně jejich nejbližšího vývoje. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	

ZÁSADA 5: Učitel vytváří pestré společné učební situace

KROKY vedoucí učitele k naplnění zásady	JISTOTA učitele při plnění jednotlivých kroků	ČETNOST sledování projevů žáků	POZNÁMKA:
1 Učitel při zavádění kooperativní výuky pracuje nejprve s dvojicemi žáků a postupně počet žáků ve skupině zvyšuje.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci opakovaně spolupracují na řešení úlohy ve dvojicích a postupně ve větších skupinách. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
2 Učitel kromě výsledku práce ve skupině sleduje a podporuje fungování samotné kooperace.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci znají svou roli ve skupině a umějí ji plnit tak, aby podpořili fungování celé skupiny. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
3 Učitel pravidelně zařazuje do výuky reflexi práce, ve které žáci hodnotí týmovou spolupráci.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci adekvátně reflektují práci jednotlivců ve skupině (včetně sebe) a skupiny jako celku. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
4 Učitel plánuje a realizuje (s případným zapojením asistenta pedagoga) metody skupinové práce a kooperativní výuky, které si žáci sami volí (projektová výuka, diskuse aj.).	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci si aktivně sami volí způsob kooperativní výuky (s případným zapojením asistenta pedagoga). ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	

ZÁSADA 6: Učitel se ujišťuje, že si všichni žáci vědí rady po zadání úkolu i v průběhu jeho plnění

KROKY vedoucí učitele k naplnění zásady	JISTOTA učitele při plnění jednotlivých kroků	ČETNOST sledování projevů žáků	POZNÁMKA:
1 Učitel pozoruje a ověřuje si, zda žáci rozumějí použitému způsobu zadání úloh.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci reagují na zjišťování učitele, zda rozumějí zadání úlohy. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
2 Učitel má s žáky domluvený signál, kterým vyjadřují nepochopení zadání a potřebu podpory.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci využívají domluvený signál vyjadřující nepochopení zadání a potřebu podpory. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
3 Učitel poskytuje v případě potřeby žákům podporu při řešení úloh organizačně nejjednodušším způsobem.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci bezpečně vědí, co dělat a kam jít pro náповědu při řešení úloh. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
4 Pokud učitel opakovaně poskytuje žákům pomoc již při prvním kroku, hledá způsoby srozumitelnějšího zadání.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci jsou motivováni společně s učitelem zdokonalovat způsoby vzájemné komunikace o průběhu a během jejich školní práce. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	

ZÁSADA 7: Učitel umožňuje žákům pracovat vlastním tempem

KROKY vedoucí učitele k naplnění zásady	JISTOTA učitele při plnění jednotlivých kroků	ČETNOST sledování projevů žáků	POZNÁMKA:
1 Učitel si uvědomuje, že tempo rozvážných žáků těžko změní, stejně jako těch živějších, a takový stav respektuje.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci vědí, že učitel počítá s rozdílným časem pro jednotlivé žáky na splnění zadání. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
2 Učitel vytváří podmínky pro rozdělení práce na menší úseky.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci, kteří to potřebují, si mohou po domluvě s učitelem rozdělit práci na menší úseky. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
3 Učitel disponuje navazujícím zadáním pro žáky pracující rychlejším tempem.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Rychlejší žáci vědí, že mají k dispozici další náročnější úkoly. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
4 Učitel rozvíjí schopnosti svých žáků pracovat samostatně s časem.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci si mohou svou práci v určeném čase sami plánovat. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	

ZÁSADA 8: Učitel ve výuce používá kotvící aktivity pro žáky s rychlejším tempem

KROKY vedoucí učitele k naplnění zásady	JISTOTA učitele při plnění jednotlivých kroků	ČETNOST sledování projevů žáků	POZNÁMKA:
1 Učitel má s žáky domluvený postup, jak odevzdávat dokončenou práci.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci automaticky nakládají s dokončenou prací podle domluvy s učitelem. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
2 Učitel zadává žákům, kteří svou práci dokončí dříve, jednu společnou kotvící aktivitu.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci mohou pracovat na kotvící aktivitě, jejíž zadání je společné pro všechny žáky. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
3 Učitel má s jednotlivými žáky domluvené aktivity pro případ, kdy svou práci dokončí dříve než ostatní.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci vědí, že mohou v případě dříve dokončené práce pracovat po domluvě s učitelem na „svých“ aktivitách. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
4 Učitel dává žákům na výběr z kotvících aktivit, které jsou pro žáka v dané situaci smysluplné.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci volí kotvící aktivity z učitelem nabídnutých možností. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	

ZÁSADA 9: Učitel nastavuje kritéria hodnocení tak, aby mohli žáci zažívat úspěch

KROKY vedoucí učitele k naplnění zásady	JISTOTA učitele při plnění jednotlivých kroků	ČETNOST sledování projevů žáků	POZNÁMKA:
1 Učitel má společně s žáky vyjasněná a popsaná kritéria hodnocení jejich činností.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci znají kritéria hodnocení své práce ještě před zahájením řešení úlohy. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
2 Učitel má společně s žáky vyjasněná pravidla způsobů hodnocení jejich práce.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci vědí, zda je učitel bude hodnotit slovně, známkou (jinak) ještě před zahájením řešení úlohy. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
3 Učitel v případě slovního hodnocení poskytuje žákům doporučení pro způsob další práce.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci v rámci hodnocení učitele dostávají doporučení pro zlepšení způsobu další práce. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
4 Učitel má pro sebe vytvořený záznamový systém o poskytování pozitivní zpětné vazby každému žákovi.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci dostávají od učitele opakovaně pozitivní zpětnou vazbu ke své činnosti. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	

ZÁSADA 10: Učitel podporuje žádoucí chování žáků

KROKY vedoucí učitele k naplnění zásady	JISTOTA učitele při plnění jednotlivých kroků	ČETNOST sledování projevů žáků	POZNÁMKA:
1 Učitel má společně s žáky nastavená srozumitelná, dodržovatelná a vymahatelná pravidla chování.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci znají pravidla chování, která mají ve třídě dodržovat. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
2 Učitel pravidelně (preventivně) pracuje s nastavenými pravidly chování, aby si je žáci zvnitřnili.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci přijímají nastavená pravidla chování ve třídě a bez upozornění je dodržují. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
3 Učitel má transparentně nastavený scénář pro případ, že pravidla nebudou žáky dodržována.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci si jsou vědomi následků nedodržování domluvených pravidel. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	
4 Učitel má nastavenou hierarchii následků při opakovaném porušování pravidel chování žáky.	 s naprostou jistotou spíše s jistotou spíše s nejistotou s naprostou nejistotou	Žáci si jsou vědomi hierarchie následků opakovaného nedodržování domluvených pravidel. ☐ vždy ☐ často ☐ občas ☐ zřídka	

CHECK-LIST učitele pro úspěšnou práci s heterogenním kolektivem

PhDr. Renata Votavová, Mgr. Klára Majčíková, Ph.D.

Vydal Národní pedagogický institut České republiky,
Senovážné náměstí 25, Praha 1

Rok vydání: 2025

Ilustrace, grafická úprava a sazba: Hedvika Marešová

Aktuální informace o publikacích Národního pedagogického
institutu České republiky najdete na webových stránkách
www.npi.cz a www.zapojmevsechny.cz.

Digitální check-list najdete pod tímto QR kódem:

Národní pedagogický institut
České republiky

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY